

PAPER DETAILS

TITLE: Kirgizistan'daki Engelli ocugu Olan Ebeveynlerin Karsilastiklari Sorunlarin Incelenmesi

AUTHORS: Aynazim MAYRAMBEG KIZI,Mehmet Arif ZERBAS

PAGES: 445-458

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2817692>

Kırgızistan'daki Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi

Aynazım MAYRAMBEK KIZI¹ ve Mehmet Arif ÖZERBAŞ²

Öz

Bu araştırmanın amacı, engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştığı sorunlarını belirlemektir. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kırgızistan'da yaşayan engelli çocuk sahibi olan 30 ebeveyninden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form içeriğinde engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik toplam 13 açık uçlu soru yer almıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığı ile her biri ortalama 20-25'er dakika süren yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınmış ve yazılı metne dökümü yapılmıştır. Araştırma nitel veri analizi türlerinden betimsel ve içerik analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre engelli çocuğu olan ebeveynlerin aile içinde çocuğu kabullenememe, şoka girme, eşini suçlama, kendini suçlama, boşanma, gelecek kaygısı, çevresinden utanma, psikoloji bozukluğu, diğer çocuklarına zaman ayıramama gibi etkilerin olduğu görülmüştür. Bir diğer bulgulara göre engelli çocuğu olan ebeveynlerin çevre içinde akraba, arkadaş, komşularından uzaklaşma, çocuğunun yanlış hareket yapmasından utanıp ziyaretlere gitmeme gibi etkilerin olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin eğitim ve ekonomik boyuttaki bulgulara göre, Kırgızistan'da rehabilitasyon merkezleri ve özel eğitim veren kurumların uygun şartlara sahip olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca köylerdeki özel eğitim veren kurumlarda yeterli sayıda alan uzmanlarının olmadığı görülmüştür. Araştırmadaki bulgular ve sonuçlar dikkate alınarak; engelli çocukların eğitim, tedavi ve bakımlarının yapılabilmesi için kurumların çoğaltılması ve uygun şartların geliştirilmesi, ebeveynlerin erken dönemlerde çocuklarının engellerine göre uygun kurumlara yönlendirilmesi, sosyal destek gruplarının oluşturulması, toplumun engelli çocuk ve aileleri konusunda bilinçlendirilmesi, ebeveynlere umutsuzluk düzeylerini azaltacak, olumsuz duygu ve sorunları ile başa çıkabilmelerini sağlayacak şekilde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin verilmesi, engelli çocuk sahibi olan ebeveynleri uzmanlar tarafından özel eğitim konusunda eğitilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Aile, Ebeveynlik, Problem, Özel Eğitim

Investigation of Problems Encountered By Parents With Disabled Children In Kyrgyzstan

Abstract

The purpose of this research is to determine the problems faced by parents with disabled children. In the study, the case study, which is one of the qualitative research designs, was used. The study group of the research consisted of 30 parents with disabled children living in Kyrgyzstan in the 2021-2022 academic year. A semi-structured interview form was used as a data collection tool. A total of 13 open-ended questions were included in the form to determine the problems faced by parents with disabled children. The data of the research were collected through face-to-face interviews, each of which lasted 20-25 minutes on average, through the interview form developed by the researcher. Audio recordings of the interviews were made and transcribed into the written text. The research was analyzed using descriptive and content analysis techniques, which are types of qualitative data analysis. According to the findings obtained from the research, it has been observed that parents with disabled children have effects such as not accepting the child in the family, entering the street, blaming their spouse, self-blaming, divorce, anxiety about the future, embarrassment from their environment, psychological disorder, and not being able to spare time for their other children. According to other findings, it has been determined that parents with disabled children have effects such as being away from relatives, friends, neighbors, and not going to visits because they are ashamed of their child's misbehavior. According to the educational and economic findings of the parents, it was determined that rehabilitation centers and institutions providing special education in Kyrgyzstan do not have suitable conditions. In addition, it has been observed that there are not enough field experts in the private education institutions in the villages. Considering the findings and results of the research; Increasing the number of institutions that can provide education, treatment and care for children with disabilities and developing appropriate conditions, directing parents to appropriate institutions according to their children's disabilities in the early stages, creating social support groups, raising awareness of the society about disabled children and their families, helping parents to cope with negative emotions and problems, which will reduce their level of hopelessness. It is recommended to provide psychological counseling and guidance services in a way that will ensure.

Key Words: Disability, Family, Parenthood, Problem, Special education

Atıf İçin / Please Cite As:

Mayrambek Kızı, A. ve Özerbaş, M. A. (2023). Kırgızistan'daki engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunların incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 445-458. doi:10.33206/mjss.1215755

Geliş Tarihi / Received Date: 07.12.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 21.02.2023

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi - Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ainazmatkadyrova@gmail.com

 ORCID: 0000-0003-1938-7586

² Prof. Dr. - Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, marif.ozerbash@manas.edu.kg, ozerbash@gazi.edu.tr

 ORCID: 0000-0002-1612-9349

Giriş

Engellilik olgusu insanlık tarihi kadar eski bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Toplum içinde bu kadar iç içe yaşadığımız insanlar, tarihin çoğu döneminde dışlanmış durumda olduğu ve maalesef ki kimi toplumlarda hala toplumdan uzak yaşatıldığı bilindik bir durumdur. 21. yüzyılda devletlerden, geç kalınan girişimler gelmeye başlar ve engelli haklarını savunan resmi yasalar çıkarılır. Bu yıllarda birçok adım atılır, ancak bunlardan en önemlisi 9 Aralık 1975 tarihli “BM Engelli Hakları Bildirisinde yer alan kısımlardır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 3447 numaralı 13 maddelik bildirisinde; engelliliğin tanımı yapılmış, ayırım gözetmeksizin bütün engellilerin aynı haklara sahip olduğu vurgulanmış, engellilerin tedavi haklarına değinilmiş ve engellileri yıpratacak söylemlerin yasalarla engellenmesi gerekliliği ülkelere öneri niteliğinde sunulmuştur. Engellilik ekonomik ve sosyal statüden bağımsız olarak toplumun tüm kesimlerini etkileyen toplumsal bir olgudur. Günümüzde engelliliği bir kader ve trajedi olarak gören anlayıştan vazgeçilmektedir. Bu anlayış yerini, engelliliği insan çeşitliliğinin bir parçası olarak gören ve engellilerin engelli olmalarından dolayı maruz kaldıkları durumları, insan hakkı ihlali olarak değerlendiren anlayışa bırakmaktadır. Engelliliğin bir insan hakları meselesi olduğu engellilerin çabası ve talepleri ile birlikte küresel olarak kabul edilen bir yaklaşım haline gelmiştir. Artık engelliler, kendileri hakkında başkaları tarafından karar verilen, korunmaya ve yardıma ihtiyaç duyan bireyler olarak değil, kendi yaşamları üzerinde yetki ve karar sahibi bireyler olarak kabul edilmeyi talep etmektedir. Birleşmiş Milletler kurulduğu ilk zamanlardan beri özürlü bireylerin sosyal durumlarını iyileştirmek ve yaşam kalitelerini yükseltmek için çaba göstermektedir. Birleşmiş Milletlerin özürlülerin onurlarına ve haklarına yönelik çabalarının dayanağı Birleşmiş Milletlerin kuruluş ilkeleridir. Bu ilkeler herkesin bildiği gibi insan haklarına saygı, temel özgürlükler ve tüm insanların eşitliği ilkeleridir. Dünya nüfusu göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık 500 milyon kişinin özürlü olduğu ve bunun üçte ikisinin gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı düşünülmektedir. Bu sayı dünyada yaşayan insan sayısı arttıkça artmaya devam edecektir. Dünya genelinde yaşayan bunca özürlü birey özür nedenleri ne olursa olsun ya da dünyanın neresinde bulunuyorsa bulunsunlar yaşadıkları toplum içerisinde çeşitli sosyal ve fiziksel engellerden dolayı sınırlılıklarla karşılaşmaktadır.

Özşenol’un (2002) çalışmasında belirttiği gibi her aile çocuk sahibi olmak ister. Ancak çocuğuna engelli teşhisi konulan aileler için bu sürecin travmatik bir durum olduğunu belirtmiştir. Doğru ve Arslan (2008) tarafından ortaya konulan çalışmaya göre aileler gelecek ile ilgili bütün beklenti, umit, planlarını kurarken, beklentilerinin dışında engelli çocuğunun olması anne-babanın bütün beklenti ve planlarında değişiklik yapmasına sebep olduğunu tespit etmiştir. Aktaş (2010) ise çalışmasında toplumdaki en önemli ve anlamlı rol şüphesiz ebeveynlik olduğunu saptamıştır. Engelli bireyin anne-babası olmak ise çok kutsal bir görev olmasıyla birlikte, birlikte aşılması gereken, kabul etmeleri de zor olan bir durum olduğunu belirtmiştir. Anne-baba rolü bireylerin çocuk sahibi olduğu zaman başlayan, çocukların sadece bakım değil her açıdan gelişimine destek olan, çocuğun eğitim almasında, sosyalleşmesinde ve her alanda destek, yardımcı olunması gerektiren bir durum olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple çocuğun başına gelen şeyler diğer bireyleri de etkilediğini söylemiştir. Çoğunlukta değiştirilemeyen ve süreklilik gösteren engellilik sadece çocuğu değil aile ve akrabaları da fiziksel, duygusal ve sosyal yönden etkilediğini, her türlü problemler yaşamalarına yol açtığını belirtmiştir. Engelli çocuğa olan ebeveynlerin çocuğun bakımı, eğitimi, tedavisi ve büyütülmesi, gelişmesi gibi konularda yaşadıkları problemler ailede önemli sorunlar yaratır (Özşenol vd., 2002). Engelliliği olmayan çocuk ailede geliştikçe, büyüdükçe ve gelişim aşamalarını tamamladıkça anne-babaların beklenti düzeyi de artmaktadır. Ancak ailede engelli tanısı konulan bir çocuk oldukça ailenin beklentisi normal bir çocuktaki beklenti düzeyiyle aynı değildir. Bu durum çoğunlukla ailede üzüntü ve kaygı yaratmaktadır. Aileyi bir sistem olarak düşündüğümüzde, aile üyesinden birinin belirli gelişim aşamalarından geçişlerine bağlı olarak stres yaratan dönemleri ve ya- olayları her aile yaşayabilmektedir (Işıkhana, 2006). Erkan (1998) çalışmasında belirttiği gibi anne-babaların çocuğun engelinin kabullenmesinde çocuğunun engelinin türü ve derecesi çok önemlidir. Bugüne kadar yapılan araştırmalara bakıldığında, hafif derece engeli olan bir çocuğu kabul etmek daha kolayken, ağır derecede zihinsel engelli bir çocuğu kabul etmenin daha güç olduğu görülmüştür. Anne-babaya yakın çevrenin psiko-sosyal desteği de ebeveynlerin engelli çocuğunu kabul etmesinde yardımcı etken olarak görülmektedir. Alan uzmanlarının aileye bilgi vermesi, gerekli yönlendirmelerde bulunması kabullenmeyi kolaylaştıran bir diğer etken olduğu saptanmıştır (Erkan, 1998). Özürlü çocuğu olan aileler çocuklarının yaptıklarını takdir edebilirlerse çocuğun yaşama olan yüklenmesi daha etkili olduğu görülmüştür (Navaro, 1990). Çocukların ebeveynlerin hayatına gelmesiyle birlikte ailede belli değişimler yaşanmaktadır. Bütün çocukların aileye katılımı anne-baba arası ilişkiyi, ebeveynlerin akrabalarıyla olan ilişkisini ve ya- anne-babaların sosyal çevreleri ile olan ilişkisini olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Özürlü

çocuğun aileye gelmesi de, büyüme ve gelişme aşamalarında da tüm aile sistemini, ailedeki rolleri değiştiren; anne-babaların mesleklerini bırakmak zorunda kalmasına sebep olan, aile yapısının ve sosyal ilişkilerin yeniden yapılandırılması gerektiği gibi durumlar ortaya çıktığı belirlenmiştir (Kazak ve Marvin, 1984, s. 67; Özşenol, Işıkhan ve Ünay, 2003, s. 156-157). Ailede yaşanan bazı sorunlar; ilişkilerde değışme, maddi sıkıntılar yaşanması, engeli olmayan normal çocuğun içine kapanması veya tersine engelli olan kardeşine karşı aşırı ilgi göstermesi, hizmetlere erişilmemesi sonucunda oluşan stres, ebeveynlerin aşırı derece kaygı yaşamaları gibi durumların ortaya çıktığı görülmektedir. Ailede yaşanan ve yaşanabilecek sorunlar ve buna karşılık çözüm önerileri; anne-babalarının eğitim seviyesi, yaşı, dini görüşleri, yaşanmışlıkları, tecrübesi ve ekonomik durumları gibi faktörlere göre değıştiği görülmüştür (Çetin, 2018, s. 140).

Çocuğun yetersizliğinden kaynaklı olarak aile üyelerinin umutsuzluk ve kaygı durumlarının artması gibi duyguların yaşanmasının yanı sıra aile içi tartışmaların artması, akrabaların ve komşuların aileden uzaklaşması, aile büyüklerinin ve eşlerinin birbirini suçlaması gibi durumlar görülebilmektedir. Ailede yaşanan tüm bu değışimler çocuğun gelişimini ve eğitimini etkileyebileceği gibi aile üyelerinin de birbirinden kopmasına sebep olabilmektedir (Hatton vd., 2009; Köksal ve Kabasakal, 2012; Özkes vd., 1998; Ristal ve Singer, 2004). Bu süreçte ebeveynler aile içi ve-ya- aile dışı nitelikli destek hizmetlerinin kendilerine sunulmasını beklerler. Yetersizliğe sahip olan bir çocuğun dünyaya gelmesi ebeveynler için beklenmedik bir durumdur. Anne babalar “normal çocuk” beklentilerinin yok olması ile yüzleşir ve beklentileri çoğunlukla benzer ve yaygın görülen aşamaları izler. Bu aşamalar durumu reddetme tepkisinden ve durumu kavrama ve kontrol almaya yönelik olarak şaşkınlık yaşama türündeki tepkilere kadar değışebilir (Howard, Williams ve Lepper, 2010). Ancak yine de, her anne babanın ya da çiftin engelliliğın tanılanmasına yönelik tepkileri kendi iç ve dış kaynaklarının azlığına ve çokluğuna bağlıdır.

Genel olarak engelli bireye sahip ailelerle yapılan araştırma sonuçları, anne-babaların engelli çocuk karşısındaki tepkilerinin şok, inkar, üzüntü, öfke, kızgınlık, mahçup olma, suçluluk, kaygı, beklenmedik krizler, dış dünyanın tutumuyla karşı karşıya gelmekten kaçınma, hayal kırıklığı, kendine güven ve saygı duymada azalma şeklinde bazı duyguları ve tepkileri ortaya koyduklarını göstermenin yanı sıra (Akandere, Acar ve Baştuğ, 2009; Darıca, 1994; Gargiulo, 1985; Kimpton, 1990; Naidoo, 1984; Özdoğan, 1997; Seligman, 1989; Varol, 2005 Akt: Aktürk, 2012) engelli bireye sahip olmanın ebeveynlerin anne baba rollerinde, özel yaşamlarında, sosyal çevrelerinde, planlarında, iş hayatlarında, ailenin yapısında ve işleyişinde, maddi (malı) konularda büyük değışikliklere neden olduğunu bildirmektedir (Bright ve Hayward, 1997; Damiani, 1999; Fisman ve Wolf, 1991; Fredman vd., 1997; Kayahan, 2011; Pelchat vd., 2003). şen’in (2004) engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunları saptamayı amaçlayan araştırmasında engelli çocukların %45.2’sinin engeli ilk bir yaş içinde fark edildiği belirlenmiştir. Bu yüzden engelli çocuklarda tanının erken dönemde konulması, çocuğun tedavisine ve eğitime erken yaşta başlanması; çocuğun özgürlüğünü kazanması, dolayısıyla çocuk ve ailesinin yaşam kalitesini artırması açısından ehemmiyet taşıdığı görülmüştür. Bir diğerk çalışmada Özmen (2004) çocukların engelinin erken saptanması ve tedavi edilebilmesi açısından doğum öncesi izlemlerine, doğum sonrasında bebeğın dikkatli bir şekilde muayene edilmesine, rutin izlemlerin zamanında yapılmasına, erken tanı ve tedavi gerektiren hastalıklar için gerekli tetkiklerin yapılması/yaptırılması konusunda hem sağlık personelinin hem de ailelerin özenli olmasının önemli olduğunu belirtmiştir.

Buna benzer yapılan araştırma sonuçlarında engelli ailelerinin %64.2’si gelirlerinin giderlerini karşılayamadığını bildirmektedir ve bu bulgu engelliler ile ilgili yapılan araştırmalarda elde edilen bulgularla uyum göstermektedir. Yoksulluk ve engellilik arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Engellilik, yoksulluğun hem gerekçesi hem de sonucudur. Kötü beslenme, bağışıklama programlarına ve sağlık hizmetlerine erişememe, doğum-öncesi ve sonrası bakım yetersizliği, sağlıklı olmayan ortamlarda yaşam, kalabalık evlerde yaşanan kazalar engellilik riskini artırmaktadır. Bir başka yönden engellilik, artan toplumsal izolasyon ve ekonomik zorlanmalarla, yoksulluk yaratmakta ve yoksulluğu şiddetlendirmektedir (Coleridge, 1996; Erdugan, 2010; Gökcan, 2011; Özgökçeler, 2006; Tufan ve Arun, 2006). Son zamanlarda engelli çocuğa yönelik hizmetlerin, sadece engelli çocuğa sunulan hizmetlerle sınırlı olmadığı, ailenin bir sistem olduğu ve öncelikli olarak aile bireylerinin sorunlarının saptanması, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda hizmet verilmesi düşüncesinin ön plana çıktığı görülmektedir (Görgü 2005). Yukarıdaki araştırma sonuçları ve tartışmalar dikkate alındığında Kırgızistan eğitim sisteminde bu sorunların belirlenmesi ve çözümünde yeterince çalışmaların olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırma da Kırgızistan’daki Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Karşılaştıkları Sorunları Belirlemek için gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde engelli çocuğu olan aileler karşılaştıkları sorunların çoğuyla kendi başlarına

mücadele etmektedir. Bu durum da özel gereksinimli çocukların gerekli ve yeterli tedavi bakım ve eğitim almasını güçleştirdiği ve gelişimlerini zorlaştırdığı söylenebilir. Bu araştırma özel gereksinimli çocuğu olan anne babaların bilgilendirilmesine, engelli bireyin ailesinin yaşadığı sorunları en aza indirmeye, engelli bireyin bakımında ailenin yükünü azaltmak ve aileye danışmanlık hizmeti sunmak ailelere yol göstermek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; Kırgızistan'daki engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Engelli çocuğu olan ebeveynlerin;

1. Aile içinde,
2. Eğitim sürecinde,
3. İçinde yaşadığı çevrede,
4. Ekonomik boyutta ne tür sorunlarla karşılaşmaktadırlar?

Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Yin'e (2014) göre durum çalışması, sınırları belli olmayan bir olay ve bağlam arasındaki güncel bir durumu gerçek yaşam alanında irdelemekle gerçekleştirilir. Araştıma Kırgızistan'daki engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunları nasıl çözdüklerini derinlemesine incelemeyi amaçladığı ve bu durumu içinde yer aldığı gerçek bağlam veya içerik çerçevesinde ortaya koyduğu (Yin, 2014) için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca nitel araştırmalar ele alınan konu ile ilgili birinci elden bilgi toplanan, diğer bir ifadeyle katılımcıların kendi görüşlerine, kendi ifadelerine ulaşılan çalışmalardır (Seggie ve Bayburt, 2017).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form içeriğinde engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik toplam 13 açık uçlu soru yer almaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan soru formu için 9 uzmandan görüş alınmış uzmanların geri bildirimleri dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için pilot uygulama yapılmış ve anlaşılmayan sorularda düzenlemeye gidilerek görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Nitel araştırmalarda iç geçerlik, araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu sorulara verilen yanıtlar bulgular kısmında açıklanmıştır. Asıl uygulamaya başlamadan önce, ölçeğin pilot uygulaması için Bişkekte yaşayan engelli çocuğa sahip olan iki baba ve üç anneyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucunda gelen dönütler doğrultusunda görüşme formuna son hali verilmiştir. İki bölümden oluşan görüşme formunun; ilk bölümünde ebeveynlerin kişisel bilgilerini içeren 14 madde (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ekonomik durumu, aile tipi, ailenin aylık geliri, çocuk sayısı gibi), ikinci bölümünde ise engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik 13 açık uçlu soru yer almaktadır. Böylece; Engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunlar neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce ebeveynlere görüşlerinin yalnızca bu bilimsel araştırma kapsamında ve kimlikleri gizli tutularak kullanılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeler; görüşme formunun uygulanabilmesi için gerekli olan etik kurul izni alınarak, gönüllülük ilkesi çerçevesinde yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kırgızistan'da yaşayan engelli çocuk sahibi olan 30 ebeveynден oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, çalışma evreni ile ilgili belirli bir listenin olmaması veya bireylere ulaşmanın zor olması gibi durumlarda tercih edilen kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Patton, 2005). Kolay ulaşılabilir durum örnekleme çalışmanın daha hızlı ve pratik yapılmasına olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmaya katılan ebeveynlerle ilişkin kişisel bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir. Görüşmenin çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin demografik bilgileri tablo halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özellikleri (n=30)

	Demografik özellikler	Sayı	%
Görüşme yapılan kişi	Anne	27	90
	Baba	2	10
Yaşınız	20-25	1	3.33
	26-30	6	20
	31-35	2	6.67
	36-45	10	33.33
	46-55...	11	36.67
Mesleğiniz	Programcı	1	3.33
	Mühendis	1	3.33
	Milletvekili	2	6.67
	Öğretmen	3	10
	Muhasebe	2	6.67
	İşçi	12	40
	İşsiz	9	30
Aile Tipiniz	Çekirdek	16	53.34
	Geniş	10	33.33
	Parçalanmış	4	13.33
Eğitim durumu	Önlisans	20	66.67
	Lisans	9	30
	Yüksek lisans	1	3.33
Yaşadığınız yer	Köy	13	43
	Şehir	17	57
Kaç çocuğunuz var	1	2	6.67
	2-4	18	60
	5-7	10	33.33
Ailenin aylık geliri	Alt sosyoekonomik düzey	23	76.67
	Orta sosyoekonomik düzey	4	13.33
	Üst sosyoekonomik düzey	3	10

Tablo 1 incelendiğinde, görüşmeye 27 anne ve 3 baba katıldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %90'ını anneler %10'unu babalar oluşturmaktadır. Yaş değişkenine göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin %3,33'ünün (20-25) yaş aralığında, %20'sinin (26-30) yaş aralığında, %6,67'sinin (31-35) yaş aralığında, %33,33'ünün (36-45) yaş aralığında, %36,67'sinin ise (46-55 ve üzeri) yaşta olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin meslek değişkenine göre, %3,33'ü programcı, %3,33'ü mühendis, %6,67'si milletvekili, %10'u öğretmen, %6,67'si muhasebeci, %40'ı serbest çalışan (şöför, inşaatçı vb), %30'u ise işsiz olduğu görülmektedir. Aile tipi incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin %53,34'ünü çekirdek aile, %33,33'ünü geniş aile ve %13,33'ünü ise parçalanmış aile oluşturmaktadır. Eğitim durumu incelendiğinde, %66,67'si önlisans, %30'u lisans, %3,33'ü ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Yaşadığı yer incelendiğinde, %43'ü köyde %57'si ise şehirde yaşadığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocuk sayısı incelendiğinde, %6,67'si (tek çocuklu), %60'ı ise (2-4) çocuklu, %33,33'ü ise (5-7) çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Aylık geliri incelendiğinde, %76,67'si alt sosyoekonomik düzeyde olduğu, %13,33'ü ise orta sosyoekonomik düzeyde olduğu, %10'u ise üst sosyoekonomik düzeyde olduğu görülmektedir. Engelli çocuklara ilişkin demografik özellikler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde görüşmeye katılan ebeveynlerin %43'ünün engelli kız çocuğu olduğu, %57'sinin ise engelli erkek çocuğu olduğu görülmektedir. Engelli çocukların yaş düzeyi incelendiğinde, %6,67'sini (1-3) yaş arasındaki çocuklar, %26,27'sini ise (4-7) yaş arasındaki çocuklar, %40'ını (8-11) yaş arası çocuklar, %10'unu (12-15) yaş arası çocuklar ve %16,66'sını ise (16-18) yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Çocuklarının engelliliği nedir sorusu incelendiğinde, %20'si zihinsel engelli, %46,67'si serebral palsi, %3,33'ü konuşma ve fiziksel engelli, %3,33'ü fiziksel engelli, %6,67'i ise down sendromu, %16,17'si otizmi, %3,33'ü ise işitme engelli olduğu belirlenmiştir. Çocuğunun engelinin fark edilme zamanı incelendiğinde %50'si (0-1) yaş aralığında, %40'ı (2-5) yaş aralığında, %10'u ise (6-10) yaş aralığında fark edildiği görülmüştür. Çocuğun okula gitme durumu incelendiğinde, %63,33'ü gitmediği, %20'si devlet okuluna gittiği, %16,67'si ise rehabilitasyon merkezine gittiği görülmektedir.

Tablo 2. Engelli Çocuğa İlişkin Demografik Özellikleri (n=30)

	Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	13	43
	Erkek	17	57
Yaşı	1-3	2	6.67
	4-7	8	26.67
	8-11	12	40
	12-15	3	10
	16-18	5	16.66
Çocuğunuzun Engeli Nedir	Zihinsel Engelli	6	20
	Serebral Palsi (Beyin felci)	14	46.67
	Konuşma Engelli	1	3.33
	Fiziksel Engelli	1	3.33
	Down Sendromu	2	6.67
	Otizm	5	16.67
	İşitme Engelli	1	3.33
	0-1 yaşında	15	50
	2-5 yaş arası	12	40
	6-10 yaş arası	3	10

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına ilişkin, veri toplamaya dayalı olarak elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacı olan, engelli çocuğu olan ebeveynlerin aile içinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 3'te verilmiştir.

1. Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Aile İçinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 3. Çocuğu Engelli Olduğunu Öğrenen Ebeveyn Tepkileri

Temalar	F
Kabul etmek istemedim	15
İnanmadım	15
Şoka girdim	11
Kendimi suçladım	3
Utandım	3
Eşimi suçladım	2
Doktorları suçladım	1

Tablo 3 incelendiğinde ebeveynlerin 36,67'sinin şoka girdiği, %10'unun ise kendini suçladığı, %50'sinin kabul etmek istemediği, %50'sinin inanmadığı, %10'u engelli çocuğundan utandığı, % 6,67 si eşini suçladığı, %3,33'ü doktorları suçladığı görülmektedir. Bu soruyla ilgili ebeveyn yanıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

E16. Doktorlar çocuğun zaten ölecek boşuna tedavi yapmana gerek yok demişti.

E5. Bana bir şey olursa çocuğuma kim bakacak diye çocuğumun geleceğinden çok kaygılanıyorum. Ben yaşadığım sürece çocuğumun eğitim almasını kendi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeyi öğrenmesini istiyorum. Böyle olursa gözüm arkada kalmaz.

E14. Kabul etmek istemedim çevremdekiler bana baktığında kendimi çok kötü hissettim.

1.2 Çocuğunuz doğmadan önce çevrenizde bu tür başka çocuklar da olduğunu biliyor muydunuz?

Tablo 4. Ebeveynlerde Engelli Çocuk Farkındalığı

Temalar	f
Evet	7
Hayır	23
Toplam	30

Tablo 4 incelendiğinde ebeveynlerin %23,33'ü evet diye, % 76,67'si hayır diye cevap verdiği görülmektedir. Bu soruyla ilgili ebeveyn yanıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

E5. *Çocuğum gibi engeli olan çocukları görüyordum ama anlamıyordum nasıl bir engellilik biç bir bilgim yoktu. Her şeyi kendi başıma gelince öğrendim.*

E25. *Daba ağır derecede engelli çocuklar olduğunu görünce kendi çocuğum hafif derecede olduğu için şükür ettim ve kabul ettim.*

1.3 Çocuğunuz doğduktan sonra bu bilgilerde (psikolojik ve sosyal yaşantınızda) ne gibi değışimler oldu?

Tablo 5. Ebeveynlerin Engellilikle İlgili Bilgi Düzeyleri

Temalar	F
Sadece doktorların dediğini yaptım	13
Sadece doktorlardan bilgi aldım	8
Alan uzmanlarından bilgi aldım	8
İnternette bilgi aldım	9
Seminerlerden bilgi aldım	3
Engelli çocuğı olan ebeveyn whatsapp grubuna katıldım	2
Kitaplardan bilgi aldım	2
İşi bıraktım sadece çocukla ilgileniyorum	4
Akraba arkadaş hepsinden uzaklaştık	2
Köyden şehire taşındık	1

Tablo 5 incelendiğinde ebeveynlerin %26,67'si sadece doktorlardan bilgi aldığı, %43,33'ü sadece doktorların dediğini yaptığı, %30'u internetten bilgi aldığı, %6,67'si whatsapp grubundan bilgi aldığı, %10'u ise seminerlerden bilgi aldığı, %26,67'si alan uzmanlarından bilgi aldığı, %6,67'si kitaplardan bilgi aldığı görülmektedir. Ebeveynlerin %13,33'ü bu durumdan dolayı işi bıraktığını ve sadece çocuğıyla ilgilendiğı, %6,67'si ise akrabalarından ve arkadaşlarından uzaklaştığı, %3,33'ü ise köyden şehire taşındığı görülmektedir.

1.4. Çocuğunuz doğduktan sonra eşinizle ilişkinizde (psikolojik, cinsel, sosyal yaşantınızda) bir farklılık oluştu mu?

Tablo 6. Ebeveynlerin Eşler Arası İlişki Düzeyleri

Temalar	f
Öncekisi gibi bir birimize destek olduk	16
İkimiz de bu durumu kabullendik	5
Maddi durumdan dolayı her gün kavgalar çıkıyordu	9
İlişkimiz soğıdu ayrıldık	3
Bir birime zaman ayıramadık	8
Ben çok sinirli birine dönüştüm	6

Tablo 6 incelendiğinde ebeveynlerin %53,33'ü öncekisi gibi bir birlerine destek oduğı, %30'u ise maddi durumdan dolayı her gün kavgaya çıktığı, %26,67'si bir birine zaman ayıramadığı, ebeveynlerin %20'si ise bu durumdan dolayı çok sinirli birine döndüğü, %16,67'si anne de baba da bu durumu kabullendiğı, %10'u ise ilişkisi öncekisi gibi olmayıp aydıldığı görülmektedir. Bu soruyla ilgili ebeveyn yanıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

E5. *Çocuğumuzun özel olduğunu öğrendikten sonra evde her gün kavgaya çıktık. Babası beni suçladı.. Maddi durumumuzdan dolayı da çok prolem çıkıyordu. Her gün kavgadan dolayı bir birimizden uzaklaştık ve sonra ayrıldık.*

E9. *Çocuğumun özel olduğunu duymak ve onu bakmak için işten ayrılmam benim için çok büyük strese girmeme neden oldu ve bu çok uzun sürdü.*

E16. *Ben ilk başlarda kocamı suçladım alkol içtiğini diye ama kocam ondan değıl kaderimizde varmış başka çaremiş mi var dedi. Zor oldu ama kabul ettik. Yanımda olup destek veriyor alkolü de bıraktı.*

1.5. Gün içerisinde çocuğunuzla ne gibi aktiviteler yapıyorsunuz? Kardeşlerin engelli kardeşi kabullenme düzeyi nasıldır? Çocuğunuz doğduktan sonra diğer çocuklarınızla ilişkinizde bir farklılık oluştu mu?

Tablo 7. Ebeveyn Engelli Çocuk İlişki Düzeyleri

Temalar	f
Temel ihtiyaçlarını karşılamasına yardım ediyorum	25
Ev işlerini yapmayı öğretiyorum	6
Beraber oyunlar oynuyorum	8
Her gün masaj yapıyorum	6
Beraber gezmeye çıkıyoruz	6
Ders çalıştırıyorum	6
Beraber resim çiziyoruz boyama yapıyoruz	4
Masal, hikaye anlatıyorum	3
Diğer çocuklarım durumu iyi anladığı için bize yardım ediyorlar	18
Kardeşini çok seviyor beraber oynuyorlar mutlu etmeye çalışıyorlar	20
Hepsini seviyorum ve hesine zaman ayırıyorum	7
Diğer çocuklarıma zaman ayıramıyorum	15

Tablo 7 incelendiğinde ebeveynlerin %83.33'ü engelli çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamasına yardım ettiği, %20'si ev işlerini yapmayı öğrettiği, %26.67'si beraber oyunlar oynadığı, %20'si her gün masaj yaptığı, %20'si çocuğuyla beraber gezmeye çıktığı, %20'si ders çalıştırdığı, %13.33'ü beraber resim çizip boyama yaptığı, %10'u ise masal okuduğu görülmektedir. Ebeveynlerin %60'ı diğer çocuklarının bu durumu anlayacak yaşa geldiğini, %66.67'si diğer çocukları kardeşini çok sevdiğini ve her gün onu mutlu etmeye çalıştığını belirtmiştir. Anne-babaların %23.33'ü çocuklarının hepsini sevdiğini ve hepsine zaman ayırdığını, %50'si ise diğer çocuklarına zaman ayıramadığı görülmüştür. Bu soruyla ilgili ebeveyn yanıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

E8. Kızım kendi ihtiyaçlarını kendisi karşılayamadığı için her zaman yanındayım ve konuşmıyor kendini anlatamıyor. Bütün günüm kızımla ilgilenmekle geçiyor.

E30. Geleceği için çok kaygılanıyorum. Gelecekte kendisini baka bilecek güce sahip olmasını istiyorum. İnternete bakarak çiçek yapmayı öğretiyorum. Kendi kıyafetlerini dikmeyi öğretiyorum. Ev işlerini yaptırıyorum masaj yapıyorum derslerini yapmasına yardım ediyorum.

2. Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çevre İçinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 8. Ebeveynlerin Akraba arkadaş ve Komşu ilişki düzeyleri

Temalar	f
Komşularımız bizden uzaklaştı	9
Akrabalarımız bizden uzaklaştı	11
Çocuğumun yanlış hareketler yapmasından utandığım için ziyaretlere gitmiyordum	5
Maddi ve manevi olarak bize yardım ediyorlar	13
İlişkimiz öncekisi gibi devam ediyor	10
Sadece eşimin ailesiyle sorun yaşadık	4

Tablo 8 incelendiğinde engelli çocuğu olan ebeveynlerden komşularının %30'u uzaklaştığı, %36.67'si akrabalarının uzaklaştığı, %16.67'si çocuğunun yanlış hareketler yapmasından utandığı için ziyaretlere gitmediği, %43.33'ü çevresindeki insanların maddi ve manevi olarak yardım ettiğini, %33.33'ü ise ilişkisinin öncekisi gibi devam ettiğini, %13.33'ü eşinin ailesiyle sorun yaşadığını görülmüştür. Bu soruyla ilgili ebeveyn yanıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

Ee3. İşimi bıraktım arkadaşlarımdan uzaklaştım. Çocuğumuz erkek olduğu için ve şu anda 18 yaşında olduğu için ben bakmak zorundayım.

E8. Özel çocuğum olduktan sonra komşu arkadaş akrabalarla ilişkimizde değişimler oldu. Onlar bizden uzaklaştı ve farklı gözlemlerle bakıp evimize de gelmemeye başladılar. Bu durum beni iki kat strese girmeme neden oldu. Ama şu anda her şeyi anladım insanların ne dediklerini önemsemiyorum kafaya takmıyorum sadece kızımın geleceğini düşünüyorum.

E14. Herkesle ilişkimiz iyiydi. Ama biz çocuğumuzu dışarıya çıkarmadan evde bakıyorduk. Kimse görmüyordu. Ama sonra geleceğinden kaygılandıktan sonra kereşe verdik. İlk başlarda babası karşı çıktı durumu böyle zaten bir şey öğrenemez diye.

E18. Herkes uzaklaştı. Benim öz anne-babam bile çocuğumla onları ziyarete geldiğimde çocuğunu niye getirdin eve bıraksaydın çok güriütlü yapar sabağa kadar bunun ağlamasından uyunuyamıyoruz başımız ağrıyor diyorlardı.

3. Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Eğitim Ve Ekonomik Alandaki Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular.

3.1. Sizce Kırgızistan'daki engelli çocukların gittiği okullar çocuğun eğitimi için gerekli şartlara sahip mi? Ailece psikolojik destek alıyor musunuz? İstedığınız zaman engelli ailelerin yaşadıkları sorunlarla ilgili yeterince kaynak ve bilgilere ulaşabiliyor musunuz?

Tablo 9. Ebeveynlerin Karşılaştıkları Eğitim ve Ekonomik Sorunları

Temalar	f
Rehabilitasyon merkezleri uygun şartlara sahip değil	15
Özel eğitim veren devlet okulları uygun şartlara sahip değil	27
Köylerde özel eğitim kurumları yok	25
Alan uzmanları yetersiz	24
Psikoloğa gidecek şartımız yok	27
Engell çocuklarla ilgili bilgilere rahatça ulaşabiliyorum	20
Bütün bilgiler yabancı dilde olduğu için istediğim bilgiyi alamıyorum	7

Tablo 9 incelendiğinde %50 rehabilitasyon merkezlerinin uygun şartlara sahip olmadığı, %90 özel eğitim veren devlet okulları uygun şartlara sahip olmadığı, %83.33 köylerde özel eğitim veren kurumların olmadığı, %80 alan uzmanlarının yetersiz olduğu, ebeveynlerin %90'ı psikoloğa gidecek şartı olmadığını, %66.67'si engelli çocuklarla ilgili bilgilere rahatça ulaşabilmediği, %23.33'ü bütün bilgiler yabancı dilde olduğu için istediği bilgilere ulaşamadığı görülmektedir. Bu soruyla ilgili ebeveyn yanıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

E18. Benim psikoloğa çok ihtiyacım var. Ama bizim köyde psikolog yok, şehire psikoloğa gidecek şartım yok.

E5. Benim çocuğumda eğitim almasını bir şeyler öğrenmesini çok isterdim. Ama bizim köyde özel eğitim veren okul yok, normal okullar ise kabul etmiyorlar. Bu yüzden çocuğumun geleceğinden çok endişe ediyorum.

E7. Çocuğumu eğitim alması için özel eğitim kurumuna götüremiyoruz. Çünkü bizim evden çok uzak.

E14. Bizim köyde alan uzmanları yok. İsteddiğimiz zaman bilgi almakta zorlanıyoruz.

E21. İnternette bilgi almaktan zorlanıyorum. Her şey yabancı dilde olduğu için istediğim şeyleri öğrenmek çok zor geliyor. Doktorlardan sadece sağlığıyla ilgili bilgileri alıyoruz.

E15. Çocuğuma uygun olan özel eğitim veren okul bulmakta çok zorlandık. Ama sonunda bulmuş gibiyiz, şimdiki okulu daha iyi biraz gelişmeler olmaya başladı.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde; araştırma sonucu elde edilen bulguların analizlerine ilişkin sonuçlara ve bu sonuçların ilgili tartışmaya yer verilmiştir. Kırgızistan'daki engelli çocuğu olan ebeveynlerin karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışma kapsamında görüşülen ebeveynlerin %90'ını anne %10'unu babalardan oluşturmuştur. Yaş değişkenine göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin %3,33'ünün (20-25) yaş aralığında, %20'sinin (26-30) yaş aralığında, %6,67'sinin (31-35) yaş aralığında, %33,33'ünün (36-45) yaş aralığında, %36,67'sinin ise (46-55 ve üzeri) yaşta olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin meslek değişkenine göre, %3,33'ü programcı, %3,33'ü mühendis, %6,67'si milletvekili, %10'u öğretmen, %6,67'si muhasebeci, %40'ı serbest çalışan (şöför, inşaatçı vb), %30'u ise işsiz olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin bir çok kısmının işsiz olduğu söylenebilir. Aile tipi incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin %53,34'ünü çekirdek aile, %33,33'ünü geniş aile ve %13,33'ünü ise parçalanmış aile oluşturmuştur. Çalışmaya en çok çekirdek aileler katılmıştır. Eğitim durumuna bakıldığında, %66,67'si önlisans, %30'u lisans, %3,33'ü ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çoğunluk kısmı önlisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Yaşadığı yer incelendiğinde, %43'ü köyde %57'si ise şehirde yaşadığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocuk sayısı incelendiğinde, %6,67'si (tek çocuklu), %60'ı ise (2-4) çocuklu, %33,33'ü ise (5-7) çocuk sahibi olduğu görülmüştür. Aylık geliri incelendiğinde, %76,67'si alt sosyoekonomik düzeyde olduğu, %13,33'ü ise orta sosyoekonomik düzeyde olduğu, %10'u ise üst sosyoekonomik düzeyde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin çoğunluk kısmı maddi açıdan yardıma ihtiyacı olduğu söylenebilir.

Çalışmada görüşmeye katılan ebeveynlerin %43'ünün engelli kız çocuğu olduğu, %57'sinin ise engelli erkek çocuğu olduğu görölmüştür. Engelli çocukların yaş düzeyi incelendiğinde, %6,67'sini (1-3) yaş arasındaki çocuklar, %26,27'sini ise (4-7) yaş arasındaki çocuklar, %40'ını (8-11) yaş arası çocuklar, %10'unu (12-15) yaş arası çocuklar ve %16,66'sını ise (16-18) yaş arası çocuklar oluşturmuştur. Çocuklarının engelliliğı nedir sorusu incelendiğinde, %20'si zihinsel engelli, %46,67'si serebral palsi, %3,33'ü konuşma ve fiziksel engelli, %3,33'ü fiziksel engelli, %6,67'i ise down sendromu, %16,17'si otizmi, %3,33'ü ise işitme engelli olduğu belirlenmiştir. Çocuğunun engelinin fark edilme zamanı incelendiğinde %50'si (0-1) yaş aralığında, %40'ı (2-5) yaş aralığında, %10'u ise (6-10) yaş aralığında fark edildiğı görölmüştür. Elde ettiğimiz sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin çoğu çocuklarının engelli olduğunu 0-1 yaş aralığında öğrendiğı görölmüştür. Şen (2004) çalışmasında engelli çocuklarda teşhisin erken dönemde belirlenmesi, engelli çocuğun tedavisine ve eğitime erken yaşta başlanması; çocuğun özgürlüğünü kazanması, bu nedenle çocuk ve ailesinin yaşam kalitesini artırması açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Tanının erken yaşta konulması ve tedavi edilebilmesi için, doğum öncesi izlenimleri, doğum sonrası çocuğun özenle muayene edilmesi, rutin izlenimlerinin zamanında yapılması, doktorların ve ailenin dikkatli olmasının önemli olduğu söylenebilir. Çocuğun okula gitme durumu incelendiğinde, %63,33'ü gitmediğı, %20'si devlet okuluna gittiğı, %16,67'si ise rehabilitasyon merkezine gittiğı görölmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında engelli çocukların çoğunluğu özel eğitim kurumlarına gitmediğı görölmüştür. Çünkü ebeveynlerin evlerinin özel eğitim veren kurumlara, rehabilitasyon merkezlerine uzak olduğunu, çocuklarını götürmeye imkanları olmadığı belirlenmiştir.

Çalışmanın diğeri bir bulgusunda ebeveynler çocuklarının engelli olduğunu öğrendiklerinde genellikle şoka girdikleri, strese girip depresyon yaşadıkları, kendilerini suçlu hissettikleri, utandıkları, inanmadıkları, engelli çocuklarını kabul etmek istemedikleri ve birbirlerini suçladıkları tesbit edilmiştir. Çocuğunun engelli olması ebeveynler için çok şaşırtıcı ve kabul edilmez bir durum olarak görölmüştür. Ebeveynlerin bir kısmı çocuğunun engelli olduklarını ilk duyduklarında tedavi edilecek bir hastalık olabileceğini, iyileşebilen bir durum olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ama bu durumun düşündükleri gibi bir durum olmadığını fark ettiklerinde çaresizliğe girdiklerini açıklamışlardır. Ebeveynlerin engelli çocuğa sahip olmaları nedeniyle en çok şok, üzüntü, hayal kırıklığı duygularını yaşadıkları, kabullenmeme, çevre tarafından suçlandıkları, kendilerine bir şey olması durumunda çocuklarının geleceğı için endişe yaşadıkları görölmüştür. Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin engelli çocuğunu kabullenmesi için psikologlara ihtiyaç duyduğı tespit edilmiştir. Engelli çocuğuna uyum sağlamada, yetiştirmesinde, geliştirmesinde yakınlarının desteğı büyük önem taşıdığı görölmüştür. Lütaratürde bu sonucu destekleyen çalışmalara bakıldığında, Lafcı (2014) çalışmasında bütün ailelerin çocuğunun geleceğı için kaygılı olduğu ve bu durumdan dolayı hayal kırıklığı yaşadığı, suçlama ve suçlanma duygusu yaşadığı, çocuğuna kötü birşey olacak diye endişelerinin olduğunu belirtmiştir. Bir diğeri araştırmada Özmen (2012) engelli bireye sahip ailelerle yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında anne-babaların engelli çocuk karşısındaki tepkilerinin şaşırma, inkar, üzüntü, öfke, kızgınlık, mahcup olma, suçluluk, kaygı, ani krizler, dış dünyanın olumsuz tutumuyla karşılaşmaktan kaçınma, hayal kırıklığı, kendine güven ve saygı duymada azalma şeklinde bazı duyguları ve tepkileri ortaya koyduklarını belirtmiştir.

Çalışmaya katılan ebeveynlerden engelli çocuğu doğmadan önce çevresinde bu tür başka çocuklar da olduğuyla ilgili bilgisi olup olmadığına bakıldığında ebeveynlerin %76'67 sinin bilgisi olmadığı %23,33'ünün konu hakkında bilgisi olup ancak sentezleyecek düzeyde kendilerini geliştiremedikleri görölmüştür. Bu sonuçlara göre ebeveynlerin çoğunluğunun bu konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı tesbit edilmiştir. Lafcı (2014) çalışmasında ebeveynlerin engel hakkında bilgisinin az olduğunu, bu bilgilerinin çoğunluğu doktorlar tarafından verildiğini belirtmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının engeliyle ilgili yeterli bilgilere sahip olması engelli çocuklara davranışlarında olumlu katkı sağlayacağı söylenebilir. Elde ettiğimiz bulgulara göre ebeveynlerin engelli çocuğu doğduktan sonra bu bilgilerinde, psikolojik ve sosyal yaşantısında değişimler olduğu, akrabalarından, arkadaşlarından, komşularından uzaklaştığı, bazı ailelerin çocuğunun tedavi, eğitim alması için köyden şehire taşındığı, çocuğuyla ilgilenmek için işinden ayrıldığı görölmüştür. Anne-babaların bir kısmı doktorların dediğini yaptığı ve doktorlardan bilgi aldığı, bir kısmı ise internette bilgi aldığı, whatsapp gruplarına katılarak bilgi aldığı, bazıları alan uzmanlarından, kitaplardan bilgi edindiğini tespit edilmiştir. Özmen (2012) araştırmasında engelli çocuk sahibi olmanın anne-baba rollerinde, özel hayatlarında, sosyal çevrelerinde, planlarında, iş yaşamlarında, ailenin yapısında ve işleyişinde, mali konularda büyük değişikliklere neden olduğunu belirtmiştir (Bright ve Hayward, 1997; Damiani, 1999; Fisman ve Wolf, 1991; Fredman vd., 1997; Kayahan, 2011, Pelchat vd., 2003).

Elde ettiğimiz bulgulara göre ebeveynlerin engelli çocukları olduktan sonra eşiyle ilişkilerinde uzaklaşma oduğu bazı ailelerde kavga çıktığı, bu durumdan dolayı sınırlı birine dönüştüğu, bu durumu kabullenemediği, bazılarının ise ayrıldığı, bir birine zaman ayıramadığı görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin bu konuda yeteli bilgileri olmadığı, engelli çocuk olmasında bir şuğu aradığı, bir birlerine destek olmadıkları söylenebilir. Çalışmada desteğin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin engelli çocuğın bakımında yaşadıkları sorunlarla başa çıkmada yakınlarından, çevresinden destek alabilmeleri çok önemlidir. E5 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *Çocuğumuzun özel olduğunu öğrendikten sonra evde her gün kavgaya çıktı. Babası beni suçladı.. Maddi durumumuzdan dolayı da çok problem çıkıyordu. Her gün kavgadan dolayı bir birimizden uzaklaştık ve sonra ayrıldık.* Bu yanıtla göre ebeveynlerin eğitimi omaları bu konuda kendilerini geliştirmesi, maddi durumunun iyi olması çok büyük önem taşımaktadır. Özmen'in (2012) çalışmasına bakıldığında engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunlar ile ilgili olarak eşlerin birbirlerini ya da ailelerini suçladıklarını, engelli çocuğunun tedavisi ile ilgili problem yaşadıklarını, geleceğe yönelik endişelendikleri, engelli çocuğunun durumundan dolayı aile yaşantısında sınırlılıklar yaşandığını ve çocuğın engeli nedeniyle aile içinde uyumsuzluklar yaşandığını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin engelli çocuğuyla gün içerisinde temel ihtiyaclarını karşılamasına yardım ettiği, bazı annelerin ise çocuklarına ev işlerini yapmayı öğrettiği, diğer ebeveynler çocuğuyla beraber oyunlar oynadığı, masaj yaptığı, beraber gezmeye çıktığı, ders çalıştırdığı, resim çizip boyama etkinliği gerçekleştirdiği görülmüştür. Bazı annelerin ise genellikle masal ve hikaye okudukları tespit edilmiştir. Ailede engelli bir çocuğın varlığı, aile içerisindeki ilişkilerin etkileşimsel doğasına bağlı olarak, başta ebeveynler olmak üzere tüm aile bireylerinin rol ve sorumluluklarını önemli derecede etkileyebilmektedir. Engelli çocuğın özel bakım ihtiyacları olduğu için günlük bakımları normal çocuklarınkinden daha farklıdır. Bundan dolayı engelli çocuklar normal çocuklara göre günlük rutinlerini yerine getirmede dış dünyaya bağımlı olabilmektedirler. Bu durum ailelerin bakımda güçlük yaşamalarına neden olmaktadır (Akkök vd., 1997; Işıkhan, şahin ve Ergüz, 2001). Lafcı (2014) çalışmasında engelli çocuğa sahip ailelerde çocuğın bakımına ait yükümlülüğünün büyük bir kısmı anneler tarafından giderildiği için, annelerin toplumda sahip oldukları diğer rollerden vazgeçtikleri, sosyal aktivitelere ve sosyal hayata katılma paylarında azalma görüldüğünü tespit etmiştir. Bir diğer yapılan araştırma sonuçlarında da engelli çocuğa bakan kişilerin birinci derece yakınları olduğunu, özellikle de annelerin çocuğın bakımının büyük bir bölümünü üstlendiğini göstermektedir (Er, 2006; Gökcan, 2011; Işıkhan, 2005; Sarı, 2007). Bu çalışmaların bulguları ile araştırmanın sonucu paralellik göstermektedir. Kırgızistan'da toplum tarafından düşünüldüğünde kadınlara uygun görülen rol ve beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Engelli çocuğın kardeşleri bu özel durumun farkında oldukları ve engelli kardeşin bakımına destek verdikleri, onu güldürüp mutlu etmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Diğer yandan bazı ebeveynler engelli çocuğu dışında diğer çocuklarına yeterince zaman ayıramadıkları tesbit etmiştir. Dolayısıyla ebeveynlerin engelli çocuklarının sadece temel ihtiyacların karşılamasına destek olup eğitimine önem vermediği söylenebilir.

E30 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *Geleceği için çok kaygılanıyorum. Gelecekte kendisini baka bilecek güce sahip olmasını istiyorum. İnternete bakarak çiçek yapmayı öğretiyorum. Kendi kıyafetlerini dikmeyi öğretiyorum.* Bu yanıtla göre anneler kendi başına bir şey gelirse çocuğuna bakabilecek birilerinin olmadığından engelli çocuğunun geleceğinden kaygılandığını söylenebilir. Ebeveynler için engelli çocuğunun temel ihtiyaclarını tek başına karşılayabilmesi, kendini bakabilmesi çok önemli olduğu düşünülebilir. Özsoy ve arkadaşlarının çalışmasında engelli çocuğın aileye ek masraf getirdiği, suçluluk duygusu yarattığı ,anne ve babaların çocuklarının geleceğinden kaygı duyduğunu belirtmiştir. Kurt ve arkadaşlarının çalışmasında ailelerin çocuklarının geleceğinden ve her an bir yaralanma olabileceğinden kaygılandığını, aile içi ilişkilerinde problem yaşandığını belirtmiştir. Engelli çocuğu olan ebeveynlerin çevre içerisinde karşılaştığı sorunlardan elde edilen bulgulara bakıldığında komşularının çoğu aileden uzaklaştığı, bazılarının akrabalarının uzaklaştığı, ebeveynlerin bir kısmı engelli çocuğundan utanıp arkadaş ziyaretlerine gitmediği arkadaşlarından uzaklaştığı, annelerin bazıları eşinin ailesiyle sorun yaşadığı görülmüştür. Diğer yandan bazı insanlar ise, engelli çocuğu olan anne-babalara maddi ve manevi olarak destek verdikleri tespit edilmiştir. Özşenol vd. (2003) tarafından yapılan bir araştırmada anne ve babaların toplumun bakış açısından rahatsız oldukları belirtilirken, Yıldırım ve Conk (2005), Uğuz vd.'nin (2004) yaptıkları araştırmada engelli çocuğın ailesinin çocuğın engelinden kaynaklı suçluluk yaşadıkları ifade edilmektedir. E18 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *Herkes uzaklaştı. Benim öz anne-babam bile çocuğumla onları ziyarette geldiğimde çocuğunu niye getirdin eve bıraksaydın çok güriüü yapar sabağa kadar bunun ağlamasından uyuyamıyoruz başımız ağrıyor diyorlar.* Bu sonuçla göre ebeveynlerin engelli çocukları olduktan sonra yakın çevresinin onlardan uzaklaştığı, destekçi olmadığı söylenebilir.

Kırgızistan'daki engelli çocukların gittiği okulların eğitim için gerekli şartlara sahip olmadığı, maddi durumdan dolayı ailece psikolojik destek almadıkları, ailelerin yaşadıkları sorunlarla ilgili yeterince kaynak ve bilgilere ulaşamadıkları görülmüştür. Kıdıralieva (2015) çalışmasında Kırgızistan'daki rehabilitasyon merkezleri, özel eğitim veren kurumların gerekli şartlara sahip olmadığını belirlemiştir. Bu problemi çözmek için maddi desteğe ihtiyaç olunduğunu ve bu desteği memleket sağlaması gerektiğini belirtmiştir. Sucuoğlu (1995) zihinsel engelli ve otistik çocuğa sahip ailelerle, ailelerin ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında ailelerin gereksinim alanlarının, sosyal destek gereksinimi, maddi gereksinim ve konuyla ilgili bilgi gereksinimi olduğunu tespit etmiştir. Özsoy vd. (2006) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise, ailelerin çoğunluğunun sosyal destek alma konusunda gereksinimlerinin olduğu, aile sorunları ile ilgili düzenli olarak bilgi gereksinimi içinde oldukları sonucuna varıldığı saptanmıştır. Bu sonuçlara göre engelli çocuğu olan ebeveynlerin aile içinde, gerek yaşadığı yakın çevrede gerekse toplumun bütün kesimlerinde çocuğunun durumu ile ilgili yeterli derecede ve doyurucu bilgi alamadığını, gereğince destek göremediğini, engelli çocukların sağlık ve eğitim sorunları nedeniyle maddi ihtiyaçlarının arttığını ve ailenin ihtiyaçları gidermede eksik kaldığı görülmektedir. Engelli çocuğu olan ailelerin normal çocuklu ailelere göre gereksinimleri oldukça fazladır. Ebeveynlerin engelli çocuğun bakımında yaşadıkları sorunlarla başa çıkmada yakınlarından, çevresinden destek alabilmeleri çok önemlidir. Kahrıman, (2008) Literatürde de engelli çocuğu olan ebeveynlerin, engelli çocukla yaşamının getirdiği problemlerin üstesinden gelmek için aile danışmanlığına ihtiyaç duydukları, çocuklarını olumsuz etkilerden korumak için çalıştıkları fakat sağlanan sosyal desteğin ve uygun servislerin azlığından dolayı sorun yaşadıkları ve desteklenmelerinin gerekli olduğu belirtilmektedir (Morgan, 1990; Petr ve Barney, 1993; Campell ve Glasper, 1999; Taaniala vd., 2002; Riddersporre, 2003 Akt: Aktürk, 2012). Mert (1997) tarafından yapılan araştırmaya göre, aile ihtiyaçlarının aylık gelir durumuna göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçla birlikte, çalışmayan ailelerin ekonomik durumlarının iyi olmaması ve buna engelli çocuğun ihtiyaçlarının ve özel isteklerinin eklenerek artması ailelerin maddi gereksinimlerini arttıran bir neden olduğunu göstermektedir. Araştırmadaki bulgular ve sonuçlar dikkate alındığında; Engelli çocukların eğitim, tedavi ve bakımlarının yapılabileceği kurumların çoğaltılması ve uygun şartların geliştirilmesi gerekmektedir. Ebeveynlerin erken dönemlerde çocuklarının engellerine göre uygun kurum ve kuruluşlara yönlendirilmesi, Sosyal destek gruplarının oluşturulması ve çoğaltılması toplumun engelli çocuk ve aileleri konusunda bilinçlendirilmesinde yarar görülmektedir. Ayrıca ebeveynlere umutsuzluk düzeylerini azaltacak, olumsuz duygu ve sorunları ile başa çıkabilmelerini sağlayacak şekilde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin verilmesi ve engelli çocuk sahibi olan ebeveynleri uzmanlar tarafından özel eğitim konusunda eğitilmesi önerilebilir.

Etik Beyan

"Kırgızistan'daki Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Bilimsel Araştırma Ve Yayın Etiği Kurulu'nun 11.01.2022 tarih ve 2021-5 sayılı toplantısında alınmıştır.

Kaynakça

- Akandere, M., Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 23-32.
- Akkök, F. (2003). Farklı özelliğe sahip çocuk aileleri ve ailelerle yapılan çalışmalar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 120-127.
- Aktürk, Ü. (2012). *Engelli çocuğu olan anne-babaların kaygı düzeyi ve başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya
- Bakanlığı, M. E. (2018). *Milli eğitim bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Baltaş, A., Baltaş, Z. (2002). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi. Erişim Tarihi: 07.01.2022
- Borazancı, P. S. (2000). *AQ, Otistik Zeka ve Seviyeleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık. Erişim Tarihi: 06.01.2022
- Buyukozturk, S., Akgun, O. E., Demirel, F., Karadeniz, S. ve Cakmak, E. K. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, Ç. (2010). Toplum aile yapısı ve özellikleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 10(8).
- Çetin, S. (2019). *6-17 yaş arasındaki normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocukların çocuk anababa ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sivas.
- Doğan, M. (2001). *İşitme engelli çocuğa sahip ebeveynlerin çeşitli psikolojik değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Engelli Öğrenci Birimi: <http://www.dogus.edu.tr> Erişim Tarihi: 05.12.2021

- Genç, Y. (2017). Engelli çocuğa sahip ailelerin kaygı düzeylerinin incelenmesi. In ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies) (No. 3).
- Girgin, B. (2015). Fiziksel engelli çocuk ve ailesinin evde bakım gereksinimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 305-317.
- Gökçearslan, E. 2002. Özürlü çocuğa sahip ailelerin güçlendirilmesi. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 2(2), 97-106.
- Gürhopur, F. (2017). Zihinsel yetersiz çocuğu olan ebeveynlerde aile yükü. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Derneği*, 8(1).
- Karataş, K. (2001). Engellilerin topluma kazandırılması. K. Karataş (Ed). *Ufkun Ötesi Körler Federasyonu Yayını*. 29, 10-19.
- Kaner, S. (2004). *Engelli çocukları olan ana babaların algıladıkları stres, sosyal destek ve yaşam doyumları*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri.
- Kayhan, F. (1995). Kronik Hastalıklar ve Aile Dinamikleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(2), 99-107.
- Kahriman, İ. (2008). Özürlü çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadıkları güçlükler ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri. *Öz-Veri Dergisi*, 5(1), 1175-1194.
- Kıdırıaleva, K. (2015). Engelli çocuklar eğitim almaya hakkı var. *Oş Canırgı Dergisi*.
- Korkmaz, E. (2019). *Sınıfta özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin uyarlamalar ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi* (Yüksek lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Koca, C. (2010). *Engellsiz şehir planlaması bilgilendirme raporu*. Ankara: Dünya Engelliler Vakfı.
- Özmen, D. (2012). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(3), 35-49.
- Özşenol, F. (2003). Özürlü çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 45(2), 156-164.
- Patton, M. Q. (2005). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Ceviri Ed: Butun, M. & Demir, S.B.). 2. Baskı. Pegem Akademi.
- Sandalcı, F. (2002). Özürlü çocuğu olan aileler ve sosyal hizmet mesleği. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 2(1), 1-8.
- Sarısoy, M. (2000). *Otistik ve zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumları* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi.
- Seggie, F.N., Bayyurt, Y.(Eds),(2017). *Nitel araştırma yöntem teknik analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topal, S. (2021). Özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin etkilenmişlik düzeyinin tükenmişlik, anksiyete ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tümöklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, (21bs) Erişim Tarihi: 06.01.2022
- Yarımdağ, E. (2021). Engelli çocuğu olan ebeveynlerin sorunları ve kaygılarının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 347-373.
- Yazar, F. B. (2021). Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşadığı zorluklar hakkındaki görüşler. *Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research design and methods* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. 282 pages

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this research is to determine the problems faced by parents with disabled children. In order to achieve this general purpose, an answer was sought to the question of what kind of problems they face in the family, in the education process, in the environment they live in, and in the economic dimension. The study was carried out within the framework of qualitative research approach. In the research, easily accessible sampling method, semi-structured interview form was used as data collection tool. The form includes a total of 13 open-ended questions to identify the problems faced by parents with disabled children. For the questionnaire prepared by the researcher, the opinions of 9 experts were taken and necessary corrections were made by taking the feedbacks of the experts into account. In order to evaluate the clarity of the questions, a pilot application was made and the questions that were not understood were edited and the interview questions were finalized. Before starting the actual application, two fathers and three mothers who have a disabled child living in Bishkk were interviewed for the pilot application of the scale. In line with the feedback received as a result of the application, the interview form was finalized. The interview form consists of two parts. In the first part, there are 14 items containing the personal information of the parents (such as gender, age, educational status, economic status, family type, monthly income of the family, number of children), and in the second part, there are 13 open-ended questions to determine the problems faced by parents with disabled children. Like this, in this study, it was tried to determine the problems faced by parents with disabled children. In the process of collecting qualitative data, first of all, permissions were obtained from the places required for the application. The data of the research were collected in January and February of 2022. It was done on the voluntary basis of

the participants' own request. As a result of these procedures, data were collected from 30 parents and these data were evaluated. The analysis was carried out with the data obtained from the interview form made with 30 parents. Before starting the research, approval was obtained from the Scientific Researches Publication Ethics Committee (BAYEK) of Kyrgyzstan - Turkey Manas University. The data of the research were collected through face-to-face interviews, each of which lasted 20-25 minutes on average, through the interview form developed by the researcher. Audio recordings of the interviews were taken and transcribed into the written text. The research was analyzed with descriptive analysis method, which is one of the qualitative data analysis types. For descriptive analysis, a framework was created for data analysis based on the research questions, the conceptual framework of the research or the dimensions included in the interview. According to this framework created by the researcher, the data obtained were classified and brought together in a meaningful and logical way. The edited data were supported, where necessary, by direct quotations from the statements of the sample group. In addition, for reliability, quotations from parents' opinions, which can be examples for each question, are included. Citations were presented to the parents by giving numbers (E1, E2, E3,...E30). According to the findings obtained from the research, it has been observed that parents with disabled children have effects such as not accepting the child in the family, entering the street, blaming their spouse, self-blaming, divorce, anxiety about the future, embarrassment from their environment, psychological disorder, and not being able to spare time for their other children. According to another findings, it has been determined that parents with disabled children have effects such as being away from relatives, friends, neighbors, and not going to visits because of their child's misbehavior. According to the educational and economic findings of the parents, it has been seen that rehabilitation centers and institutions providing special education do not have suitable conditions in Kyrgyzstan, there are no institutions providing special education in villages, field experts are insufficient, parents need psychologists but do not have the conditions to go. Considering the findings and results of the research, increasing the number of institutions that can provide education, treatment and care for children with disabilities and developing appropriate conditions, directing parents to appropriate institutions according to their disabilities in the early stages, establishing social support groups, raising awareness of the society about disabled children and their families, helping parents to cope with negative emotions and problems will reduce their level of hopelessness. It is recommended to provide psychological counseling and guidance services in a way that will ensure.